

Diarienummer: KS-2025/708

Handläggare: Fredrik Söderlind, Upphandlingschef

Knivsta kommuns diarienummer/referens: KS-2025/708

YTTRANDE

Remiss från Finansdepartementet – rapporten Hantering av onormalt låga anbud som inte är seriöst menade

Bakgrund

Finansdepartementet har lämnat rapporten "Hantering av onormalt låga anbud som inte är seriöst menade" på remiss. Rapporten behandlar frågor kring hur upphandlande myndigheter bör hantera situationer där anbud inom offentlig upphandling bedöms vara onormalt låga och därmed riskerar att inte vara seriöst menade. Knivsta kommun har utsetts till en av remissinstanserna och lämnar härmed sina synpunkter på rapporten.

Övergripande synpunkter

Knivsta kommun ser positivt på att regelverket förtydligas och att det införs verktyg som gör det lättare att identifiera och hantera onormalt låga anbud. I dag upplever många upphandlande organisationer osäkerhet kring när och hur sådana anbud ska ifrågasättas, vilket i sin tur kan leda till försiktighet och risk för att oseriösa anbud accepteras.

Kommunen delar bedömningen att tydligare regler och ett mer formaliserat kontradiktoriskt förfarande kan bidra till ökad rättssäkerhet och minskad risk för överprövningar.

Samtidigt vill kommunen betona att flera av förslagen riskerar att medföra ett ökat administrativt arbete, vilket kan vara särskilt utmanande för mindre upphandlingsfunktioner. För att reformen ska få önskad effekt krävs därför tydligt och praktiskt stöd till upphandlande organisationer.

Synpunkter på de enskilda förslagen

Hjälpregel för identifiering av onormalt låga anbud

Knivsta kommun är positiv till införandet av en hjälpregel, exempelvis att anbud som avviker kraftigt (t.ex. cirka 30 procent) från genomsnittet särskilt ska utredas. Samtidigt vill kommunen framhålla att regeln bör utformas så att den är flexibel och anpassningsbar till olika marknader och upphandlingstyper.

Det finns en risk att en fast procentsats, som 30 %, kan bli problematisk i praktiken. Prisskillnader mellan anbud kan i vissa upphandlingar exempelvis bero på vilken

utvärderingsmodell som tillämpas. Om upphandlande myndighet lägger stor vikt vid kvalitetskriterier, kan anbudspriserna variera betydligt beroende på om anbudsgivaren prioriterat låg kvalitet/lågt pris eller hög kvalitet/högt pris. Variationerna i anbudspris kan därmed återspegla skillnader i offererad kvalitet snarare än att det rör sig om ett onormalt lågt anbud. Det är därför viktigt att hjälpregeln inte tillämpas mekaniskt utan att det ges utrymme för en helhetsbedömning.

Knivsta kommun ser också ett värde i att Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att utreda vilka branscher som särskilt riskerar att utsättas för onormalt låga anbud. En sådan kartläggning skulle kunna utgöra ett värdefullt stöd vid bedömningen av när ett anbud bör utredas vidare och bidra till ett mer ändamålsenligt regelverk. Kommunen vill även lyfta att det kan vara lämpligt att tillämpa olika intervall för vad som anses vara ett onormalt lågt anbud beroende på bransch. Exempelvis kan 30 procent utgöra ett lågt anbud i en upphandling medan 50 procent kan vara en relevant nivå i en annan bransch. Hjälpregeln behöver därför utformas så att den möjliggör sådan differentiering beroende på bransch och upphandlingstyp.

Det bör tydliggöras att hjälpregeln är ett stöd för bedömning, inte en absolut gräns som riskerar att skapa mekanisk tillämpning.

Förtydligande av det kontradiktoriska förfarandet

Kommunen välkomnar förtydliganden kring hur processen för begäran om förklaring ska gå till. Det kan bidra till en mer enhetlig tillämpning och minska osäkerheten vid prövningar.

För att detta ska fungera i praktiken efterfrågar kommunen:

- Praktiska mallar och exempel på hur begäran om förklaring kan formuleras
- Checklistor för vad som kan anses vara en tillfredsställande respektive otillräcklig förklaring
- Vägledning kring dokumentation för att minska risken vid överprövning

Det bör dock uppmärksammas att lagtextens krav på att leverantören ska ges "skälig tidsfrist" för att yttra sig inför beslut, utan närmare precisering, kan skapa osäkerhet och potentiellt bli föremål för överprövning. Här ser kommunen ett behov av tydliga riktlinjer för vad som utgör en skälig tidsfrist för att minska risken för rättsosäkerhet.

Obligatoriskt förkastande vid otillfredsställande förklaring

Knivsta kommun tillstyrker förslaget att onormalt låga anbud ska förkastas om leverantören inte lämnar en tillfredsställande förklaring. Det bidrar till att stärka skyddet mot oseriösa leverantörer och främjar långsiktig kvalitet i offentliga kontrakt. Det är dock viktigt att begreppet "tillfredsställande förklaring" konkretiseras ytterligare i vägledning, för att undvika alltför subjektiva bedömningar.

Begränsning av nya omständigheter vid överprövning

Kommunen är positiv till att domstolens prövning i högre grad ska utgå från det underlag som presenterats under upphandlingen. Detta bedöms kunna minska risken för strategiskt beteende från leverantörer och öka förutsebarheten för upphandlande organisationer.

Konsekvenser för mindre upphandlingsorganisationer

Knivsta kommun vill särskilt lyfta att flera av förslagen kan innebära ett ökat

administrativt arbete, större krav på dokumentation och utökat behov av juridisk kompetens i varje enskild upphandling.

Utöver detta innebär de ökade formaliakraven att risken för överprövningar kan öka, vilket kan vara särskilt betungande för mindre upphandlingsenheter. För kommuner med begränsade resurser och små upphandlingsenheter kan detta bli en utmaning. Det är därför avgörande att Upphandlingsmyndighetens stöd inte enbart blir övergripande vägledning, utan även innehåller konkreta, operativa verktyg.

Avslutande synpunkt

Sammanfattningsvis ställer sig Knivsta kommun positiv till rapportens inriktning och bedömer att förslagen, om de kompletteras med tillräckligt praktiskt stöd, kan bidra till en mer effektiv, rättssäker och hållbar offentlig upphandling.

Sammanfattning

Knivsta kommun välkomnar Konkurrensverkets förslag som syftar till att stärka möjligheterna att hantera onormalt låga och oseriösa anbud. Kommunen bedömer att förslagen i huvudsak stärker rättssäkerheten, bidrar till sund konkurrens och kan minska risken för att oseriösa leverantörer tilldelas kontrakt.

Samtidigt vill kommunen betona att flera av förslagen riskerar att medföra ett ökat administrativt arbete, vilket kan vara särskilt utmanande för mindre upphandlingsfunktioner. För att reformen ska få önskad effekt krävs därför tydligt och praktiskt stöd till upphandlande organisationer.

Kommunen vill även särskilt lyfta att ökade formaliakrav kan medföra en ökad risk för överprövningar. Detta gäller särskilt införandet av hjälpregel med tydlig procentsats, ett mer formaliserat kontradiktoriskt förfarande samt krav på obligatoriskt förkastande vid otillfredsställande förklaring. När fler steg och bedömningar skrivs in i lagtexten ökar risken för att leverantörer ifrågasätter vad som är exempelvis en skälig tidsfrist eller tillräcklig dokumentation, vilket kan leda till fler överprövningar.

Dan-Erik Pettersson, delegat
Ekonomichef